

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

A szerzői mű és a rokonjogi védelmet élvező térkép elhatárolása

Ügyszám: SZJSZT 35/07/1.

A Megkereső által feltett kérdések:

- 1. A keresetlevél mellékletét képező grafika, amelyet a felperes 1986-ban készített, az akkor hatályos szerzői jogi rendelkezések szerint – figyelemmel a megrendelés tartalmára is, a megrendelő szándékára és a tényleges felhasználásra – térképnek minősült-e, amely az 1969. évi III. törvény 51.§ (1) bekezdésében írt feltételek esetén részesült védelemben, vagy pedig egyéb alkotás, például grafika, rajz, amely a Vhr. 1.§ (1) bekezdése szerint az Szjt. védelme alá tartozó alkotás volt, minden külön feltétel nélkül.**
- 2. A alperesi hivatkozás folytán vizsgálja meg a Szakértő testület és foglaljon állást abban a kérdésben, hogy a Panoráma sorozatban 1971-ben megjelent, a Budai Vár című kiadvány belső borítóján látható rajz /szerzője B.T. és keletkezési ideje 1969./, valamint hogy M.I. és K.J. által ugyancsak a Budai Várról készített, 1972-ben elkészült térkép alapján a felperes által alkotott grafika egyéni, eredeti jellegű alkotásnak minősíthető-e, vagy sem.**
- 3. A Szakértő Testület foglaljon állást abban a kérdésben is, hogy a felperes által is készített térkép születésének idején, 1986-ban az Szjt. 51.§ (1) bekezdésének rendelkezése szempontjából milyen művek minősültek térképnek, volt-e jelentősége annak, hogy egy grafika a megrendelő kívánsága szerint milyen funkcióra szolgálóan készül el, vagy ettől függetlenül is az ábrázolt terület egyéni, eredeti alkotó módon elkészített grafikával is megjeleníthető volt, s ez esetben nem a klasszikus értelemben vett térképről volt szó.**

Kérjük, hogy amennyiben a Szakértő Testület álláspontja szerint a felperes grafikái egyéni, eredeti jellegű alkotás, a más térkép ábrázolatoktól különböző sajátosságait jelöljék meg.

Az eljáró tanács szakvéleménye:

Ad.1. A felperes 1986-ban az I. felkérésére turisták számára készített egy olyan madártávlati rajzot, hogy a turista úgy lássa a Várat, mintha levegőben röpnél és úgy rajzolta meg, mint az 1600-as években divatos ábrázolási móddal készült grafikákat, továbbá hogy külön-külön is jól lehessen látni az utcákat, illetőleg felismerhetőek legyenek a házak is. S.Gy. ezt személyesen mondta el a 2006. június 23-i tárgyaláson. A „Budai Várnegyed” feliratú grafikán alul, a jobb sarokban „Orientáló grafika” a megjelölés.

A fentiek alapján már az eredeti felkérés sem a hétköznapi értelemben vett térkép elkészítésére irányult. A térkép fogalma az értelmező szótár szerint: „a földfelszín síkszerű, kicsinyített ábrázolása, egyezményes jelekkel.” E fogalom-meghatározásból a felperes grafikájára csak a kicsinyített ábrázolás igaz, hiszen nem síkszerűen ábrázolt, hanem ún. izometrikus grafikát készített, továbbá a térképeken megszokott egyezményes jeleket nem használta.

Az elkészült, majd sokszorosított és forgalomba hozott képgrafika azonban a turisták részére természetesen térképként is jól használható volt, hiszen a Várnegyed utcáit, tereit feliratozta a felperes, a bástyák, rondellák, kapuk, tornyok, az alagút, a sikló neve is szerepelt, tehát a tájékozódáshoz minden feltétel adott volt a grafikán.

Az eljáró tanács véleménye szerint S.Gy. alkotása egyértelműen a mű készültkor hatályos szerzői jogi törvény, az 1969. évi III. törvény 1.§ (1) bekezdése, és a törvény végrehajtásáról rendelkező 9/1969. (XII.) 29. MM rendelet 1. § (1) bekezdése alá tartozó művészeti alkotás, és nem a törvény 1.§ (2) bekezdés szerinti rokon tevékenységként, az 51.§ szerinti csökkentett védelmet élvező „térkép”.

A grafika a szerző szellemi tevékenységéből fakadó, egyéni és eredeti jellegű mű, teljes körű szerzői jogi védelem alá tartozó professzionális alkotás. Az a körülmény, hogy a grafikát térképként is lehet használni, hogy akár ilyen megjelöléssel árusították, nem változtat annak művészeti alkotásként történő megítélésén.

Az 1969. évi III. törvény 51.§(1) bekezdése csak – többek között – olyan térkép védelméről rendelkezik, amely mint művészeti alkotás nem esik a szerzői jogi védelem alá. Esetünkben azonban ez a teljes körű szerzői jogi védelem megállapítható, így az 51.§ rendelkezéseit (védelmi idő, stb.) a továbbiakban nem szükséges vizsgálni.

Ad.2. Az eljáró tanács megvizsgálta „A budai vár” Panoráma képeskönyvek, 1971 sorozatból kimásolt két látképet (grafika: B.T.), és a 2004. március 26-i tárgyalási jegyzőkönyvhöz csatolt fotót (T/10/1.) is, mely F.P. tanú előadása szerint egy 1972-es térkép másolata, melyet K.J. és M.I. készítettek.

A B.T. által készített két látkép jóval elnagyoltabb, mint S.Gy. grafikája, mondhatni vázlatos ábrázolás, bár egyes részletek ezekben is kidolgozottak. A technika hasonlatos felperes grafikájához, azaz ezek is izometrikus technikával készültek. Mindkét rajz a Vérmező felől készült, míg felperes grafikája a Duna felől.

A M.-K. kép is a Vérmező felől készült, nem a Duna felől, s kidolgozottságában ez is eltér felperes grafikájától.

A T/10/2. alatt csatolt fotó egyértelműen felperes grafikájáról készült fotó, azon változtatásokkal, amelyekre alperes 2006. október 18-án becsatolt nyilatkozatában tételesen hivatkozik is. Így elhagytak néhány feliratot (rondellák és bástyák nevét), valamint az utca és térmegnevezéseket más betűtípussal írták. Megjegyezzük, hogy ezen feliratok sokkal kevésbé illenek a grafikához, mint felperes eredeti feliratozása. Ily módon tehát a mű jogosulatlan megváltoztatása is megtörtént.

Az az alperesi hivatkozás (2007. március 9-i nyilatkozat), mely szerint azért vitatja felperes rajzának egyéni és eredeti jellegét, mert már az ő művének elkészültét megelőzően is készültek rajzok „ugyanilyen módon, ugyanabból a perspektívából, ugyanabból a madártávlatból, ugyanolyan módon ábrázolják a budavári területet” – nem helytálló. A technikákban valóban vannak hasonlatosságok, az ábrázolt terület pedig természetesen minden rajz esetében a Budai Várnegyed, de ebből még nem következik, hogy felperes grafikája ne lenne egyéni és eredeti alkotás.

Az eljáró tanács véleménye szerint a B.T. és a M.-K. grafikák, valamint felperes művének összevetéséből egyértelműen megállapítható: S.Gy. nem az előző grafikákat másolta, nem azok alapján készítette el saját képgrafikáját, az az ő szellemiségéből fakadó, egyéni és eredeti alkotás.

Ad.3. Az 1986-ban hatályos 1969. évi III. törvény (a szerzői jogról) 51.§-a „térkép” megnevezéssel a szerzői jogi védelem alá nem eső, tudományos vagy művészi alkotásnak nem tekinthető, de elkészítéséhez szakmai ismeretet, ügyességet, tapasztalatot kívánó „nem mű” védelméről rendelkezett. Az elhatárolás a mű és a nem mű között nyilvánvalóan nehéz kérdés és csak esetileg dönthető el.

Az elhatárolásban azonban semmiképp nem játszhat szerepet az, hogy egy grafika a megrendelő kívánsága szerint milyen funkcióra szolgálóan készült el. Az elkészült művet kell megítélni, hogy az eléri-e a szerzői jogi védelemhez szükséges szintet, azaz egyéni, eredeti, a szerző szellemiségéből fakadó alkotással állunk-e szemben, vagy sem. Az 1969. évi III. törvény az ezen szintet el nem érő „nem művek” esetében egy csökkentett szintű védelmet biztosított azon produktumoknak, melyek felhasználásával mások az eredeti készítőjének terhére indokolatlan hasznot húzhattak volna (Isd. A szerzői jog kézikönyve, 1973, XII. fejezet, Benárd Aurél). A jelenleg hatályos szerzői jogi törvényünk ezt a rokonjogi védelmet megszüntette, tehát ma már azt kell egy térkép esetében elbírálni, hogy az térképműnek és más térképészeti alkotásnak minősül-e, s akkor teljes körű szerzői jogi védelemben részesül, vagy sem, s akkor semmilyen, a szerzői jogi törvény hatálya alá tartozó védelem nem illeti meg.

Véleményünk szerint a térkép megjelölés magában nem dönti el a kérdést, a korábbi szerzői jogi törvény hatálya alatt is születhettek olyan térképek, amelyek teljes körű szerzői jogi védelmet élveztek, s olyanok is, amelyek csak rokonjogit.

Esetünkben a térkép megjelölés végképp nem ad eligazítást, hiszen itt képgrafikai alkotás született, amelyet térképnek is lehet használni.

Végül a végzésben feltett záró kérdésre: „Kérjük, hogy amennyiben a Szakértő Testület álláspontja szerint a felperes grafikája egyéni, eredeti jellegű alkotás, a más térkép ábrázolatoktól különböző sajátosságait jelöljék meg.”

A térkép hagyományos értelemben a Föld felszínének meghatározott matematikai szabályok, vagy mértani törvények szerint síkba vetített, méretarányosan kisebbített, általánosított, és sajátos grafikai jelrendszerrel bemutatott ábrázolása. Felperes műve ezzel szemben művészi látásmóddal elkészített, képgrafikai eszközöket használó alkotás, amely elsősorban inkább gyönyörködtet, mint tájékoztat, bár ez utóbbit is lehetővé teszi. Találó a grafika felirata: „Orientáló grafika”.

Egyébként napjainkban már ismert fogalom a térképszerű ábrázolás. Így nevezzük a térbeli sajátosságokat nem térképi formában jelölő grafikus ábrázolásmódokat. Ide tartoznak a panorámatérképek, madártávlati és műholdképek, térhatású térképek, stb.

Budapest, 2008. január 17.

Dr. Debreczenyi Ferenc
a tanács elnöke

Dr. Győri Erzsébet
a tanács előadó tagja

Markovics Ferenc
a tanács szavazó tagja